

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS BESLUT

Mål nr
5247-11

meddelat i Stockholm den 8 december 2011

KLAGANDE

1. AA

2. BB

Ombud för 1-2 (vårdnadshavarna) och av dessa befullmäktigat ombud för CC:
DD

Offentligt biträde för 1-2:
Advokat Tomas Algons
Allmänna Advokatbyrån i Skövde HB
Box 375
541 28 Skövde

MOTPART

1. Social- och omvårdnadsnämnden i Tidaholms kommun
522 83 Tidaholm

2. CC

Offentligt biträde och ställföreträdare för 2:
Jur. kand. Åsa Stomberg
Advokatbyrån Eriksson & Bengtsson AB
Box 172
541 24 Skövde

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Jönköpings beslut den 2 augusti 2011 i mål nr 2598-11

Dok.Id 113234

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

Mål nr
5247-11

SAKEN

Omedelbart omhändertagande enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avskriver målet.

Högsta förvaltningsdomstolen bestämmer att ersättning ska betalas till Tomas Algons som offentligt biträde med 3 643 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

BAKGRUND

Ordföranden i social- och omvårdnadsnämnden i Tidaholms kommun beslutade den 15 juli 2011 att omedelbart omhänderta CC med stöd av 2 och 6 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Omhändertagandet fastställdes av Förvaltningsrätten i Jönköping den 22 juli 2011. Beslutet överklagades av föräldrarna, BB och AA, för egen och för CCs räkning. Kammarrätten i Jönköping avslag överklagandet.

Förvaltningsrätten förordnade Tomas Algons till offentligt biträde för BB och Åsa Stomberg till offentligt biträde och ställföreträdare för CC. Kammarrätten förordnade Tomas Algons till offentligt biträde även för AA sedan också denne blivit vårdnadshavare för CC. BB och AA har gett DD fullmakt att föra deras och CCs talan i målet.

YRKANDEN M.M.

BB och AA yrkar för sin egen och CCs räkning att det omedelbara omhändertagandet ska upphöra. De yrkar också att CCs offentliga biträde ska

Mål nr
5247-11

bytas ut och att Tomas Algons ska vara offentligt biträde för både dem och CC.

De anför bl.a. följande. Beslutet om omedelbart omhändertagande vilar på bristfälligt underlag. Det saknas läkarintyg, utredning av kurator etc., som verifierar de påståenden och yttranden som förekommer i utredningen. Det kan ifrågasättas om de har erbjudits några frivilliga insatser. Det följer inte av 36 § andra stycket LVU att ett ombud för föräldrarna inte också kan vara ombud för barnet. Det är heller inte fastställt från vilken ålder ett offentligt biträde och ställföreträdare ska utses för barnet. CC är född den 12 juli 2011. Det är orimligt att föräldrarnas offentliga biträde eller deras ombud inte också ska kunna föra sonens talan. Vid så låg ålder föreligger inga motsättningar mellan barn och föräldrar. Det finns inte något våld eller andra händelser som motiverar att barnet ska ha ett eget ombud.

Tomas Algons anför bl.a. följande. Det saknas grund för att tolka 36 § andra stycket LVU så extensivt att föräldrarnas rätt att företräda barnet bryts. Det nyfödda barnets rätt tillgodoses av föräldrarna i deras strävan att hålla samman familjen och de borde därför få föra sitt barns talan hos domstolar och myndigheter. Detta hindrar inte att barnet har ett eget offentligt biträde.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande.

Förvaltningsrätten i Jönköping har den 25 augusti 2011 beslutat att CC ska beredas vård med stöd av 1 och 2 §§ LVU. Med hänvisning till vad förvaltningsrätten anfört måste det sättas ifråga om CCs vårdnadshavare med utgångspunkt från barnets bästa och på ett objektivt sätt kan föra hans talan i pågående LVU-process. Det är ostridigt i målet att det föreligger motstridiga intressen mellan CCs behov av skydd och anknytning till stabila vuxna och föräldrarnas önskan att ha sitt barn hos sig.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Av 36 § första stycket LVU följer att den unge, om han eller hon har fyllt 15 år, har rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt lagen. Enligt andra stycket är den som är förordnad som offentligt biträde för någon som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, utan särskilt förordnande den unges ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser.

Enligt 39 § första och andra styckena LVU ska offentligt biträde förordnas i mål om omedelbart omhändertagande för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Behövs offentligt biträde både för den unge och för dennes vårdnadshavare, förordnas gemensamt biträde, om det inte finns motstridiga intressen mellan dem.

När den första lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga infördes 1981 konstaterades att både vårdnadshavare och barn var att anse som parter i sådana mål och att ett barn som fyllt 15 år – i likhet med vad som redan gällde enligt 1960 års barnavårdslag – borde ha en självständig beslutanderätt i frågor som rörde dess person. Den unge skulle därför efter fyllda 15 år själv få föra sin talan i mål och ärenden enligt socialtjänstlagen och LVU medan föräldrarna fick företräda honom eller henne endast till dess denna ålder uppnåtts (prop. 1979/80:1 Del A s. 407–409 och 604, Del B s. 381 och Del C s. 47). Samtidigt infördes på Lagrådets förslag bestämmelser i den dåvarande rättshjälpslagen (1972:429) som innebar att även vårdnadshavare kunde få offentligt biträde i LVU-mål och att gemensamt biträde skulle förordnas för den unge och vårdnadshavaren om det inte fanns motstridiga intressen mellan dem. Om barnet var under 15 år hade dess offentliga biträde emellertid inte rätt att för barnets räkning överklaga ett beslut om vård (a. prop. Del A s. 507 och 514).

Barn under 15 år var alltså beroende av den legala ställföreträdaren, vanligen vårdnadshavaren, för att kunna föra talan i mål enligt LVU och för att kunna överklaga ett avgörande. Av förarbetena till den lagändring varigenom bestämmelsen i 36 § andra stycket LVU infördes framgår att denna ordning inte

Mål nr
5247-11

alltid ansågs vara lämplig. I propositionen anfördes att det ofta är brister i barnets hemförhållanden som är orsak till att det blir aktuellt med vård enligt LVU. Grunden för en ansökan om vård är då att föräldrarna påtagligt har åsidosatt sina skyldigheter mot barnet och att föräldrarna inte samtycker till att barnet får vård. Även när barnets eget beteende åberopas som grund för vård enligt LVU hänger beteendet, när det gäller de mindre barnen, inte sällan samman med hemförhållandena. Barnets rätt till goda uppväxtförhållanden ställs då ofta mot föräldrarnas intresse av att ha sitt barn hos sig. Det ligger således i dessa måls karaktär att motstridiga intressen kan finnas mellan barn och föräldrar. Barn som saknar processbehörighet skulle genom förslaget få möjlighet att överklaga ett beslut och vidta andra processhandlingar även mot vårdnadshavarnas vilja (prop. 1994/95:224 s. 45 f., jfr även RÅ 2006 ref. 10).

BB och AA är vårdnadshavare för CC, som är född den 12 juli 2011. Eftersom CC är under 15 år saknar han processbehörighet och hans talan måste därför föras genom ställföreträdare. BB och AA är i egenskap av vårdnadshavare hans legala ställföreträdare och har som huvudregel rätt att vidta rättshandlingar för hans räkning. Frågan är om de har rätt att föra CCs talan i LVU-målet när ett särskilt offentligt biträde är förordnat för honom.

Högsta förvaltningsdomstolen gör följande bedömning.

Domstolarna har förordnat skilda offentliga biträden för CC och hans vårdnadshavare. Det innebär att det offentliga biträde som förordnats för CC också är hans ställföreträdare i målet.

Syftet med bestämmelserna i 36 § LVU är att den unge inte ska företrädas av vårdnadshavaren i sådana mål och ärenden enligt lagen där det finns motstridiga intressen mellan dem. Underåriga som har fyllt 15 år har därför fått rätt att själva föra sin talan i dessa mål. För de yngre barnen har syftet uppnåtts genom att barnets offentliga biträde, om det inte samtidigt är biträde för vårdnadshavaren, är barnets ställföreträdare i processen. Högsta förvaltningsdomstolen finner således

BESLUT

Mål nr
5247-11

att vårdnadshavarna saknar behörighet att företräda barnet i LVU-målet i de fall då det offentliga biträdet är ställföreträdare för barnet.

Eftersom BB och AA alltså inte är behöriga att föra CCs talan i målet borde domstolarna inte ha godtagit att de vidtog processhandlingar för hans räkning.

Sedan förvaltningsrätten den 25 augusti 2011 beslutat om beredande av vård har frågan om omedelbart omhändertagande förfallit. Målet föranleder därför ingen vidare åtgärd utan ska avskrivas.

Susanne Billum

Nils Dexe

Annika Brickman

Henrik Jermsten

Anita Saldén Enérus

Annica Gulliksson

Föredragande justitiesekreterare

Avd. II

Föredraget 2011-11-08